ПРАЦАЎНІК АСЬВЕТЫ

Дадатак да газэты „САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ“

№ 2 (18) 20 студзеня 1929 г. № 2 (18)

ЗЬМЕСТ.

Партнарада па пытаньнях асьветы.

Усе асноўныя задачы, якія стаяць перад савецкай краінай, могуць быць пасьпяхова вырашаны толькі пры ўмове ліквідацыі масавай агульнай і тэхнічнай няпісьменнасьці. Вось чаму пытаньні разьвіцьця культурнай працы ў краіне, зьместу яе, увязкі дзейнасьці ўстаноў народнай асьветы з бягучымі задачамі сацыялістычнага будаўніцтва і з культурнымі запатрабаваньнямі шырокіх мас працоўных ня могуць ня стаць зараз у цэнтры ўвагі ў ёй пралетарскай грамадзкасьці.

Больш 5 год мінула з дню першай партыйнай нарады па народнай асьвеце. За гэты час Савецкі Саюз меў вялікія дасягненьні на шляху будаўніцтва сацыялізму. Маюцца гэтыя дасягненьні і ў галіне народнай асьветы. Узросшыя, аднак, культурныя запатрабаваньні працоўных і патрэбы перабудоўваемай на сацыялістычных падставах народнай гаспадаркі выявілі шмат недахопаў і дыспрапорцый як ва ўсёй сыстэме народнай асьветы, так і ў працы паасобных зьвеньняў гэтай сыстэмы.

Другая партыйная нарада па народнай асьвеце, намечаная да скліканьня на бліжэйшы час, павінна ўлічыць пройдзены шлях, выявіць існуючыя недахопы і намеціць асноўныя дырэктывы па забясьпечаньню ўмоў далейшага росту і разьвіцьця народнай асьветы ў краіне і яе шчыльнейшай увязкі з патрэбамі сацыялістычнай гаспадаркі.

У праграме партыі ў аддзеле народнай асьветы вызначан шэраг прынцыпаў, забясьпечваючыхператварэньне школы **«са зброі клясавага панаваньня буржуазеі ў зброю поўнага зьнішчэньня падзелу грамады на клясы, у зброю камуністычнага перараджэньня грамады»**. У якасьці бліжэйшых задач на гэтым шляху праграма партыі намячае шэраг мерапрыемстваў. Тут і «правядзеньне бясплатнай і абавязковай агульнай і палітэхнічнай адукацыі для ўсіх дзяцей мужчынскага і жаночага стату да 17 год», «поўнае ажыцьцяўленьне прынцыпаў адзінай працоўнай школы з выкладаньнем на роднай мове, аб сумесным навучаньні дзяцей абодвых станаў, безумоўна сьвецкай, г. зн. вольнай ад усялякага рэлігійнага ўплыву, праводзячай шчыльную сувязь навучаньня з грамадзка-вытворчай працай, падрыхтоўваючай усебакова разьвітых членаў камуністычнай грамады», і «усебаковая дзяржаўная дапамога самаадукаваньню і самаразьвіцьцю рабочых і сялян», і «шырокае разьвіцьцё прафэсыянальнай асьветы для асоб ад 17-гадовага ўзросту ў сувязі з агульнымі палітэхнічнымі ведамі».

Праверыць, наколькі дырэктывы, дадзеныя ў праграме партыі, праведзены ў жыцьцё, выявіць прычыны, якія перашкаджаюць поўнаму ажыцьцяўленьню прынцыпаў разгортваньня народнай асьветы вызначаных у праграме партыі,—асноўная задача партнарады.

Зразумела, што важнейшае значэньне ва ўсёй працы па народнай асьвеце маюць тыя тыпы ўстаноў, якія носяць масавы характар і ахапляюць шмат мільёнаў дзіцячага насельніцтва. Вось чаму ў парадку дню партнарады асобнымі дакладамі выдзелены такія пытаньні, як школа І-й ступені, школа ІІ-й ступені і масавая прафасьвета. Між тым, іменна ў адносінах школы ІІ-й ступені і масавай прафасьветы маецца вялікая розьніца ў сыстэмах народнай асьветы, існуючых у розных Саюзных рэспубліках. Праверыць, якая з існуючых сыстэм зьяўляецца найбольш прыстасаванай да культурных запатрабаваньняў працоўных, да інтарэсаў разьвіцьця народнай гаспадаркі і зьяўляецца мэтаю гэтых дакладаў.

Ва ўсёй дзейнасьці савецкай улады па народнай асьвеце вялікае значэньне заўсёды надавалася нацыянальнай культуры. Падагнаць гістарычна адсталыя ў культурных адносінах народнасьці Савецкага Саюзу, забясьпечыць за культурна-слабымі нацыянальнымі меншасьцямі найбольш спрыяючыя ўмовы для іх культурнага росту—было сталай турботай кампартыі і савецкай дзяржавы. Вось чаму на партнарадзе па народнай асьвеце асобным пунктам стаіць пытаньне аб нацыянальнай школе.

Школьныя пытаньні як арганізацыйнага, так і праграмна-ідэалёгічнага парадку, пытаньні сыстэмы народнай асьветы і, урэшце, пытаньні нацыянальнай асьветы павінны зараз шырока асьвятляцца на рабочых і сялянскіх сходах, на пасяджэньнях саветаў, на парт'ячэйках, сярод камсамолу, сярод настаўніцтва і г. д. Толькі тады, калі практыка „школы, як яна ёсьць“ будзе шырока абмеркавана працоўнымі масамі, партнарада атрымае жывы, аб'ектыўны матар'ял, які дасьць магчымасьць вызначыць правільныя шляхі да далейшага разьвіцьця народнай асьветы ў інтарэсах пралетарыяту.

М. Э—н.

Кожны—сам сабе закон.

Калдагаворная кампанія зацягваецца беспадстаўна.

Яшчэ перад пачаткам бягучага 28-29 гаспадарчага году саюзныя органы і саюзныя масы асьветнікаў наогул прыступілі да праверкі выкананьня існуючых калдагавораў: абмяркоўваліся існуючыя калдагаворы на пасяджэньнях групкомаў, раймясцкомаў нарадах прфдэлегатаў, агульных сходах асьветнікаў, пасяджэньнях праўленьняў і падводзіліся вынікі невыкананьня тых ці іншых пунктаў калдагавораў, прымаліся новыя прапановы, даваліся дырэктывы саюзным органам наконт напрамку будучай працы пры правядзеньні кампаніі па перадтварэньню калдагавораў. Шмат аб сваечасовым заканчэньні калдагаворнай кампаніі пісалася і ў друку. Былі па гэтаму пытаньню канкрэтныя ўказаньні і па лініі законадаўчых і вышэйшых прафсаюзных органаў, але-ж, як відаць, некаторым адміністратарам усяго гэтага мала. Ня гледзячы на тое, што калдагаворная кампанія павінна была закончыцца да 1 студзеня, у некаторых акругах, як **Полацкая**, на 1-га студзеня ніводзін райвыканком не падпісаў калдагавору.

Вось што паведамляюць з Полацку:

> „Ня гледзячы на тое, што пытаньне перазаключэньня калдагавору было сваечасова падрыхтавана, разасланы праекты па РМК, а таксама прасілі АВК даць указаньні РВК, каб апошнія не зацягвалі падпісаньне дагавораў, да 1-га студзеня ніводзін з РВК дагавору не падпісаў. Частка з іх адмовіліся абгаварваць праэкт да зацьверджаньня каштарысу (Ветрынскі), а іншыя (напр., Лепель) спрачаюцца па пытаньнях зусім не прынцыповага характару, а разам з гэтым ня хочуць падпісаць пункт, што сродкі на патрэбы асьветы павінны скарыстоўвацца пры ўдзеле саюзу і г. д.».

Па атрыманых вестках, і ў іншых акругах (**Бабруйшчына, Аршаншчына, Меншчына**) справа стаіць мала лепш.

Амаль палавіна раёнаў яшчэ і да гэтага часу не ўтварылі калдагавораў, а калі і падпісалі, дык столькі выставілі спрэчных пунктаў, што вырашэньне іх яшчэ на доўгі час адтэрміноўвае ўпарадкаваньне гэтага пытаньня.

Характэрна—аб чым спрачаюцца некаторыя райвыканкомы. Вось **Полаччына**. «Ня хочуць падпісаць пункт, што сродкі на патрэбы асьветы павінны скарыстоўвацца пры ўдзеле саюзу».

Вось вам і кантроль саюзнай масы, вось вам і падстава дзеля дапамогі саюзных органаў і наогул асьветніцкай масы ў наладжваньні і палепшаньні становішча асьветных устаноў. Цікавіцца, як мы выдаткоўваем адпушчаныя сродкі на справу народнае асьветы—ня ваша справа! Сядзіце і знайце сваю ўстанову, а „ў чужое проса ня тычце носа“.

А ёсьць і такія райвыканкомы, якія, мабыць проста наўмысьля, каб зацягнуць справу з падпісаньнем калдагавору, імкнуцца ў калдагавор устаўляць такія пункты, якія яўна супярэчаць існуючаму законапалажэньню і якія, бязумоўна, немагчыма прыняць.

У 69 артыкуле «Кодэксу Законаў аб Працы» ясна сказана, што калі працаўнік ідзе ў чарговы адпачынак, дык пэнсія яму павінна выплачвацца наперад, а **Плешчаніцкі райвыканком** (Меншчына) разважае: «Што закон! Частку заплачу перад адпачынкам, а другую—і пасьля адпачынку».

67 артыкул «Кодэксу Законаў аб Працы» гаворыць: «Уплата вознаграждения производится в рабочее время и в месте совершения работы», а **Чэрвенскі райвыканком** лічыць, што калі працаўнік хоча атрымаць сваю зарплату па месцу працы, дык «перасылка пэнсіі працаўнікам па месцу іх працы робіцца за іх рахунак».

Значыць, калі хочаш, працаўнік, атрымаць сваю заработную плату па месцу працы, плаці за дастаўку, а не дык едзь у раён за 20-25 кілёмэтраў, траціся на фурманку і прапускай працоўныя дні, або ня май дзен адпачынку, калі ня хочаш згубіць працоўны дзень.

А вось **Узьдзенскі райвыканком** лічыць, што пастановы СНКБ ад 30-VII 28 г. адносна кватэрных настаўнікам школ сацыяльнага выхаваньня для яго неабавязкова. Такой думкі прытрымліваецца і значная частка райвыканкому **Бабруйскае акругі**. Яны лічаць, што „Закон ня воўк—у лес не пабяжыць“, а мы яго будзем ажыцьцяўляць так, як каму падабаецца. І вось ажыцьцяўляюць: хто зьбіраецца, замест 10 проц. на кватэрныя з асноўнага акладу даць 3-4 рублі; хто лічыць, што ў негарадзкіх сямігодках настаўніцтву наогул можна ня даць ні кватэр, ні кватэрных, напрыклад **Узда**, а хто лічыць, што можна даць толькі настаўнікам І-га канцэнтру сямігодак, а ІІ-му—не даваць ні кватэр, ні кватэрных і г. д.

Адным словам, хто як хоча, так і імкнецца тлумачыць і выконваць існуючыя законы.

А ёсьць і такія раёны, якія да гэтага часу яшчэ ніякага калдагавору ня прыслалі—**Астраш.-Гарадок, Заслаўль, Бягомль, Капыль і інш.**, хоць ужо ўсякія тэрміны аб сканчэньні калдагаворнай кампаніі скончыліся.

Такія ўмовы перадтварэньня калдагавораў дадатнага даюць мала, яны толькі нэрвуюць працаўнікоў і наогул ствараюць лішнюю і нікому не патрэбную валакіту.

Мельнік.

Бярыце прыклад.

Настаўніцтва **Капаткевіцнага раёну, Мазырскай акругі** досыць добра зразумела, што бяз пісьменнасьці нельга пабудаваць сацыялізму і таму шырока разгарнула працу па ліквідацыі напісьменнасьці сярод насельніцтва раёну.

У гэтым годзе дасягнута рэкордная лічба як па колькасьці існуючых лікпунктаў, так і па ахопу імі няпісьменных у параўнаньні з мінулымі гадамі.

Па раёну ў сучасны момант існуе 33 лікпункты, на якіх вучыцца 877 няпісьменных. На гэтых 33 лікпунктах, па матар'ялах мясцкому працасьветы, працуе пяць спэцыяльных ліквідатараў няпісьменнасьці, чатыры настаўнікі за плату, а рэшта лікпунктаў абслугоўваецца школьнымі настаўнікамі бясплатна, у парадку грамадзкай працы.

Школа-сямігодка таксама сіламі вучняў ліквідуе няпісьменнасьць сярод 150 чалавек.

Поруч з ліквідацыяй няпісьменнасьці праводзіцца значная праца па ліквідацыі малапісьменнасьці, што асабліва каштоўна, прымаючы пад увагу частыя зьявішчы няпісьменнасьці сярод скончыўшых лікпункты. У школах малапісьменных навучаецца 133 чалавекі. У школах малапісьменных настаўнікі таксама працуюць у парадку грамадзкай працы.

Калі-б і па іншых раёнах БССР так шырока была разгорнута праца па ліквідацыі няпісьменнасьці, дык можна было-б быць упэўненым у хуткім зьнішчэньні няпісьменнасьці сярод працоўных нашай краіны.

М.

Самакрытыка ў разуменьні старшыні Дзяйкуна.

15 год працавала тав. Казюліч у якасьці настаўніцы вясковае школы: 11 год—на Барысаўшчыне і 4 гады ў в. Карчоўі (Хойніцкі р., Гомельскай акр.).

Працавала добра, спраўна, і інспэктура ёй задаволена (што відаць з візітацыйных спытках), і насельніцтва, асабліва бедната і жанчыны, кажуць: «Няма што казаць, настаўніца добрая».

Ня гледзячы на тое, што Казюліч у школе (дзякуючы маленькай плошчы) занята літаральна з цямна да цямна (2 зьмены), яна знаходзіць час і для грамадзкай працы, якую яна выконвае бяз грошай, займаецца на лікпункце (2 вечары ў тыдзень).

Арганізавала ячэйку «ПН», працуе старшынёй ячэйкі МОПР'у, зьяўляецца сябрам рэвізійнае камісіі сельсавету, робіць кожны тыдзень галосныя чыткі ў чырвоным кутку, дапамагаючы чырвона-кутніку ў яго штодзённай працы.

І сельсавету лягчэй з ёй; яна сама падшукае хату пад школу і зробіць умову з гаспадаром, яна арганізуе і лікпункт. Усё ішло, як кажуць,—як па маслу. Але, як на бяду, зьявілася гэта самая самакрытыка. Далі права крытыкаваць дзеяньні нават такіх адказных асоб, як старшыня сельсавету, сябра партыі.

Пачалося з дробязі: у парадку правядзеньня комплексу «наш раён» патрабавалася абсьледваньне сельсавету. Пайшла пара вучняў у канцэлярыю сельсавету да самога старшыні т. Дзяйкуна. Пытаюць аб працы сельсавету, чаму спазьніліся з перавыбарамі і інш.

— А што-ж ваша за настаўніца, калі яна ня ведае?—кажа з ухмылкай старшыня.

Здавалася-б, на гэтым справа магла-б і скончыцца. Аж, на няшчасьце, абралі настаўніцу на агульным сходзе сялян у камісію па складаньні рэзалюцыі-наказу.

Добра ведаючы курс партыі і Савецкае ўлады на культурную рэвалюцыю, яна падала прапанову—адзначыць сувязь сельсавету са школай і лікпунктам нездавальняючай, прапануючы ўсебакова палепшыць яе.

— На якой такой падставе „нездавальняючая"—закрычаў абураны старшыня.

Настаўніца спраўна растлумачыла:
— За два гады сельсавет ні разу не заслухоўваў дакладу ні школы, ні лікпункту, зусім ня цікавіўся працай школы, а калі вучні прышлі на абсьледваньне, дык старшыня намалоў чаго ня трэба.

Тут ужо абурэньне старшыні вышла за межы.

— Сабака, гнаць трэба такіх!—пасыпалася на галаву настаўніцы, і яна нават змушана была пакінуць пасяджэньне.

Праз некаторы час склікаюць жаночую сходку. Старшыня робіць справаздачу.

Выступілі дзьве сялянкі, выступае трэцяй т. Казюліч. Кажа аб тым, што абранай у сельсавет жанчыне трэба даваць нагрузку, як і іншым сябрам, кажа, што пры выбарах нарзасядацеляў забыліся пра жанчын: выбралі ўсіх 3 мужчын. Кажа таксама і пра грубасьць старшыні, які за матам у кішэню ня лезе, асабліва з жанчынамі.

Ну тут старшыня ўжо зусім распіразаўся:

— Казюліч, як работніца, зусім не гадзіцца! **Яна адважылася сябру партыі сказаць „малоў"**! Я пастаўлю аб ёй пытаньне, дзе належыць!..—такі характар насіла заключнае слова старшыні Дзяйкуна.

— Калі-б не ўмешаліся ў справу РМК і акрпрацасьветы, ма'быць заказалася б я выступаць з крытыкай,—у распачы кажа т. Казюліч.

Трэба думаць, што райком КП(б)Б, матар'ял якому ўжо дастаўлен, растлумачыць бюракратычнаму старшыні Дзяйкуну сэнс самакрытыкі.

Л. Кужалеў.

ЧАРНЕНКАЎСКІЯ ДЗЯГІ.

Сьцюдзёны асеньні вецер паласкаў у паветры пажоўклыя грывы бяроз. Дождж бяз літасьці сьпябаў у твар, калі малады настаўнік Чарненка, скончыўшы толькі ўвесну падтэхнікум, набліжаўся да вёскі Ваўкоўшчына (Аршанскай акр.), у якую ён быў прызначан.

Пасьля шумнага гораду не спадабалася Чарненку Ваўкоўшчына, якая раскінулася ў самым глухім і далёкім кутку Круглянскага раёну, у Стаінскім сельсавеце.

Але новае жыцьцё, практычная праца, схапіўшыя аберуч Чарненку, змусілі яго забыцца пра ўсё і ўзяцца за навучаньне дзяцей.

Прыём у школу і першыя крокі знаёмства з праграмаі прайшлі ў Чарненкі досыць гладка. Інспэктар асьветы, які прыехаў, каб даць напрамак далейшай працы Чарненкі, як маладога настаўніка, быў задаволен яго першымі крокамі і з упэўненасьцю, што праца далей пойдзе добра, ён пакінуў школу. Заняўшыся абсьледваньнем іншых школ, ён больш не наведваў Чарненку.

Чарненка зажыў новым жыцьцём. Кожны новы дзень прыносіў усё новае і новае для яго як асабістага жыцьця, так і для жыцьця, зьвязанага з працай у школе.

Як і ўсюды, вясковыя дзеці пачалі ў школе крыху парушаць дысцыпліну. Чарненка знаходзе з гэтага выхад. Ён пачынае выклікаць у школу бацькоў вучняў. А ў бацькі выхаваньне вядомае: яны тут-жа пры настаўніку і вучнях пускалі ў ход дзягу. Бачучы гэта, Чарненка далей ня выклікаў бацькоў, а тэй-жа самай дзягай пачаў біць вінаватых сам.

Жывучы ў глушы Чарненку папягнула да знаёмства, і яго маладое нутро хутка сярод вясковых хлапцоў знайшло сабе таварышоў. Яны сталі неразлучнымі сябрамі і нават дапамагалі яму ў яго штодзённай працы.

Чытача мабыць цікавіць у чым канкрэтна выяўлялася іхная дапамога? А вось у чым: Чарненка вёў лекцыю, дык яго сябры хадзілі паміж лавак з чарненкаўскімі дзягамі і ўпіхаміравалі без таго ціха сядзеўшых дзяцей.

Падыходзілі зімовыя вакацыі, і райінспэктар рашыў абсьледваць ваўкоўшчынскую школу. Пры абсьледваньні ўсе гэтыя недарэчнасьці былі выкрыты. Выхаваньне пастаўлена кепска, ня лепшыя вынікі і ў навучаньні дзетвары.

На ўсе заўвагі інспэктара Чарненка адказваў вельмі халаднакроўна, а на пасяджэньні РКК, дзе разглядалася аб ім справа, нават згаджаўся на зьняцьце яго з працы. Але чамусьці справу залагодзілі і абмежаваліся толькі вымовай.

Невядома—ці паправіцца ў далейшым малады настаўнік і ці возьмецца за працу так, як гэтага патрабуе наша сучаснасьць ад настаўніка, выхаванага ў пралетарскіх умовах.

Працаваць можна, але Чарненку штосьці ня вабіць цёмная вёска.

Міх. Зв.

Працоўныя працэсы ў школе.

У апошнія гады працоўныя працэсы ў значнай частцы наших школ пачынаюць набываць рэальную форму і даюць належныя вынікі. Некаторыя школы, пераважна гарадзкія сямігодкі, заснавалі з вучнямі шэраг рамясловых гурткоў: сталярныя, сьлясарныя, пераплётныя, кройкі і шыцьця, радыё і г. д.

Зразумела, што ніводная школа праз гурткавую працу ня ставіць сабе мэтай зрабіць са свайго вучня рамесьніка спэцыялістага-прафэсыянала, а лічыць патрэбным і мэтазгодным даць свайму выхаванцу элемэнтарныя веды з галіны таго ці іншага рамясла. Гэта ў будучыне можа быць яму дапамогай у жыцьці.

Адначасова з гэтым, гурткавая праца можа да некаторай ступені ў паасобных выпадках быць увязана і са зьместам комплексу, або паасобных дысцыплін, як, напр.: розныя разьлікі і разрахункі, вырабы геамэтрычных фігур, прыладаў, мадэляваньне, выраб карысна а і патрэбнага дзеля школы і дому (пераплёт кніжок школьнае бібліатэкі, шыцьцё гарнітураў для спэктакляў і інсцэніровак і г. д.). Зразумела, што набытыя ў школе веды вучні належна скарыстоўваюць і дома ў штодзённым жыцьці.

Праўда, тут ёсьць адна недарэчнасьць. гэта тое, што гурткавой працай нельга ахапіць усіх вучняў вялікіх школ, і ёю занята толькі невялічкая частка. Але з цягам часу і гэта хіба будзе выпраўлена пры дапамове кіруючых і гаспадарчых органаў.

Ня гледзячы на тое што працоўныя працэсы ў школе набылі яснасьць і да некаторай ступені канкрэтызаваліся ня толькі па школах дасьледчых і паказальных, але і ў частцы звычайных сямігодак, кіруючыя нізавыя органы на мясцох разумеюць гэта пытаньне пасвойму—як фізычную працу ў вясковай школе.

Каб фізычная праца вучняў у школах была больш відавочнай, дык са школьнага каштарысу (ня ведаю ці ўсюды,—чуў ад настаўнікаў **Заслаўскага і Самахвалавіцкага раёнаў**) зьняты тэхпрацаўнікі, а іх праца мае быць перакладзена на плечы вучняў.

Такое зьявішча гэта перагіб палкі ў шкодны бок, бо гатыя працэсы вябудуць мець аніякага навуковага абгрунтаваньня, а яшчэ менш—належнае ўвагі з вучэбным матар'ялам.

Калі да гэтага дадаць, што самаабслугоўваньне ня можа адбыцціся бяз прымусу, без перашкоды звычайным школьным заняткам, дык стане відавочнай шкоднасьць такога зьявішча якое ставіць вучня ў поўнявольнае становішча і можа адварочваць вучняў ад працы, а не прывучаць да яе.

Такая форма працоўных працэсаў, як колка і рэзка дроў, мыцьцё падлогі і г. д. не павінна мець месца ў савецкай школе, дзе ўсякая праца павінна мець у першую чаргу навучальна-выхаваўчы сэнс.

Спроба самаабслугоўваньня ўжо мела месца ў жыцьці нашае школы у 1918-20 г. г., але мы памятаем, што школы тады значны час зусім не займаліся, а калі якая-колечы праца і вялася, дык у брудным, пыльным, сьцюдзёным памяшканьні.

Вярочацца назад да пядаўняга мінулага ня варта. Трэба захаваць і разьвіць вопыт набыцьця працоўных навыкаў праз гурткавую працу, а таксама паглыбіць нагляд дзяцей за падтрыманьнем у належнай чыстаце і апратнасьці памяшканьня, прыбранага да заняткаў тэхпрацаўнікам. Па многіх школах санкамісіі і вучнёўскае самакіраўніцтва з гэтай задачай спраўляюцца.

Асноўная задача школы—ня ў фізычным абслугоўваньні школы.

І Масюкевіч.

На ўсебеларускай фізыка-матэматычнай канфэрэнцыі.

(Уражаньні настаўніка—удзельніка канфэрэнцыі).

Жыцьцё настаўніка сямігодкі ў далёкіх раёнах не багата здарэньнямі і зусім бедна ў сэнсе атрыманьня вестак аб тых ці іншых дасягненьнях навукі. А таму скліканьне канфэрэнцый зьяўляецца сьветлым праменем для нашага брата, што і чакаў я ад тэй фізыка-матэматычнай канфэрэнцыі, якая адбывалася ў Менску пры пэдфаку з 3-га па 8-га студзеня гэтага году. Пытаньні позвы закранулі самыя балючыя мейсцы школьнага курсу як фізыкі, так і матэматыкі. На вялікі жаль, такіх дакладаў было пастаўлена каля 22, і вядома, што да 5 дзён належным чынам распрацаваць самыя сур'ёзныя бакі фізыкі і матэматыкі было немагчыма. Большасьць дакладаў ніякага ўражаньня не зрабіла, як даклады «Крызіс асноўных паняцьцяў фізыкі і матэматыкі» праф. Громмера (і чытаўся ён вельмі дрэнным языком), а таксама «Напрамак сучаснай матэматычнай думкі»—дац. Дыдыркі і інш. Ня вельмі добра была і за спроба арганізацыйнага боку. Кожны дакладчык жадаў казаць шмат часу і заціграваў час, а таму на перапынкі адводзілася вельмі мала часу. У перапынак-жа трэба было аглядаць і выстаўкі, а таму на адпачынак амаль што нічога не заставалася. Вечарам даклады слухаліся ўжо з хворымі галовамі.

Зусім не стаяла пытаньне, як зьнішчыць тыя недахопы ў сучаснай школе, што ёсьць зараз, бо кожны дакладчык, як гэта назіралася на матэматыч. сэкцыі, казаў ад сябе і мала карыстаўся праграмай НКА, разгляд якой нават зьня і з позвы дню. Такім чынам, аб сваіх балючых пытаньнях ня прышлося і гутарыць, а абмежавацца заслухоўваньнем гатовых рэцэптаў, якія складзены выключна на падставе вопыту менскіх школ і нічога рэальнага для мейсц даць не маглі.

Некаторыя даклады, як Круталевіча, Пятосіна насілі вельмі элемэнтарны характар, і іх магчыма лічыць проста лекцыямі, якія робяцца перад вучнямі, а не дакладамі для выкладчыкаў сярэдніх школ.

Самымі цікавымі былі даклады праф. Млочак, якія чыталіся на тэмы аб вывучэньні геамэтрычных форм, прыблізкаваных лікаў і довады ў матэматыцы. Добра знаёмы з працай замежных школ і навейшымі там дасягненьнямі, ён аў яскравы малюнак таго, як павінна будавацца праца па вывучэньню пастаўленых пытаньняў. На вялікі жаль, ён зусім ня ведае беларускіх праграм і ўмоў нашых школ, а таму з практычнага боку дакладаў скарыстаць нельга.

Усё-ж канфэрэнцыя дала нейкую карысьць. Кругапогляд пашырыўся, абмяняліся некаторымі думкамі. Для больш здавальняючага правядзеньня наступных канфэрэнцый дэканату пэдфаку не бходна палепшыць арганізацыйны бок, за некаторы час да пачатку канфэрэнцыі накіраваць на мейсцы тэзісы галоўных дакладаў і даць належнае мейсца для гутарак аб працы на мясцох. Таксама ня варта загружаць абвестку пытаньнямі.

Удзельнік.

Амсьціслаўль.

ШКОЛА НА ГРАМАДЗКІМ ФРОНЦЕ.

Вопыт трэба замацаваць.

(Езярышчанскі р-н. Віцебшчына).

Па ўсіх сельсаветах раёну адбыліся канфэрэнцыі вучняў з прадстаўніцтвам: ад першых двух груп—адзін вучань ад пяці, і старэйшыя поўнасьцю.

Мэта канфэрэнцый — выклікаць у дзяцей актыўны ўдзел у перавыбарах саветаў, выпрацаваць наказ ад вучняў будучаму сельсавету і абгаварыць жыцьцё і становішча школ.

На канфэрэнцыю вучні ішлі з вялікай цікавасьцю і актыўна аднесьліся да абгаварэньня пытаньняў позвы дню. Шмат задавалася пытаньняў дакладчыкам, вучні таксама выступалі ў спрэчках па розных галінах школьнага і грамадзкага жыцьця.

Дзеля прыкладу прывядзём наказ вучняў **Руднянскага** сельсавету. Канфэрэнцыя ўхваліла прасіць РВК выдаць вучням-беднякам штодзённа па 200 грам хлеба і гарбату у мясцовай чайной, а таксама хадайнічаць перад уладай аб спыненьні продажы сьпіртных напіткаў, на якія бацькі псуюць грошы і затым п'яныя зьдзекуюцца над жонкамі і дзяцьмі.

Наогул адчувалася сьвядомасьць і сур'ёзнасьць нашых школьнікаў.

Трэба заўважыць, што такія канфэрэнцыі ў раёне праводзіліся ўпяршыню, і вынікі іх як з боку выхаваўча-грамадзкага, так і з практычна-жыцьцёвага вельмі карысны.

Будзем спадзявацца, што наш вопыт у далейшым замацуецца.

А. Трутнёў.

Вучнёўскае самакіраваньне.

(Баршчоўская школа, Гом. акр. і раёну).

У бягучым навучальным годзе самакіраваньне дзяцей пераведзена ў нас на зьвеньнявую сыстэму.

Праца выходзіць і па-за сьцены школы. Напрыклад, зьвеньні **„на дапамогу хаце-чытальні“**, **„юны мастак“**, **„культурнік“** выконваюць грамадзка-карысную працу.

Даволі зьвернута ўвагі і на ўнутрана-школьны бок. Тут разгарнулі працу зьвеньні **„санітар“** **„юны прыроднік“** і інш.

Дзеці пачынаюць цаніць калектыўную грамадзкую працу. Зьвеньні, як першасткову форму самакіраваньня вучняў, трэба лічыць лепшай сыстэмай як вучэбна-выхаваўчай працы, так і ў сэнсе выхаваньня.

На здымку зьвяно **„культурнік“** за працай (прагляд газэт і падрыхтоўка сьпісу дзіцячых кніг, атрыманых для школы з кніжкі хаты-чытальні).

М. Альбіцкі.

Вучні—палітвязьням капіталістычных краін.

(Юравіцкая сямігодка, Мазыршчына).

У канцы сьнежня месяца адбыўся сход вучняў сяброў ячэйкі МОПР'у. На сходзе быў заслухан даклад аб значэньні МОПР'у ў сучасны момант, калі барацьба працы з капіталам вельмі ўзмацнілася, адбываюцца стачкі, забастоўкі і лёкауты ў многіх дзяржавах.

Адначасова з выяўленьнем ролі МОПР'у, у дакладзе быў зроблен кароткі агляд міжнароднага становішча СССР і БССР, як прымежнай дзяржавы.

На сходзе паўстала пытаньне аб зборы сродкаў у карысьць МОПР'у. Хоць вучні зьяўляюцца ў большасьці дзецьмі беднаты і самі забясьпечаны ня вельмі добра, усё ж збор сродкаў пачаўся тут-жа на сходзе. Вакол стала прэзыдыуму вырас цэлы натоўп дзетвары, жадаючай прынесьці сваю лепту на сусьветную справу працоўных. Вядомая рэч, што школьнікі пры сваёй забясьпечанасьці ня могуць сабраць дзесяткі рублёў, але даражэй за дзесяткі рублёў той энтузіязм і шчырасьць, з якой школьная моладзь адносіцца да абаронцаў працоўных у капіталістычных краінах. Лукашэвіч.

Змагаемся за культуру.

Вільшчынская школа сялянскай моладзі.

У гэтым годзе вучні нашае школы для грамадзкай працы падзелены на асобныя сэкцыі па асобных галінах працы.

Сельска-гаспадарчая сэкцыя арганізавала 4 с. г. гурткі, якія ахапляюць 50 штатных сяброў гуртка і 27 наведваючых нерэгулярна. У ліку гэтых сяброў ёсьць шмат жанчын.

За апошні час па гуртках прапрацаваны, як галоўныя пытаньні, пастанова сэсіі ЦВК СССР аб падняцьці ўраджайнасьці. У выніку з гэтай працы некаторыя сябры гуртка зьбіраюць попел, ачысьцілі насеньне і г. д.

Зьвяно па ліквідацыі няпісьменнасьці арганізавала тры гурткі, якімі ахоплена 30 чалавек. Праца вядзецца рэгулярна.

Справаздачнае зьвяно займаецца выдачамі розных даведак як тлумачэньне законаў, міжнародных падзей і наогул пытаньняў рознага характару.

Зьвяно па чытцы газэт вядзе працу ў 3-х вёсках. Кожную суботу яно выходзіць на вёскі для чыткі.

Зьвяно па ўпарадкаваньню большай часткай працуе ў школе. Але ж і на вёсцы агледжаны студні, дадзены належныя парады па пытаньнях санітарыі і гігіены.

Зьвяно па распаўсюджваньню кніг і газэт працуе ў 4-х вёсках.

За тры месяцы сабрана 140 падпісчыкаў на газэты і часопісі. Большасьць іх гадавыя і паўгадавыя на „Б. В.“ і «Чырв. Зьмену».

Зьвяно па працы сярод жанчын вядзе працу ў 2-х вёсках. У адной з іх арганізаваны санітарны гурток а ў другой—гурток гародніцтва. Выхады робяць кожны тыдзень, чытаецца спэцыяльная літаратура як па жаночых хваробах і іншая.

Гэтай працай сялянства здаволена.

М. Макарэвіч.

Койданаўскі р., Менс

У ЗІМОВЫМ АДПАЧЫНКУ.

Канфэрэнцыя лагойскіх асьветнікаў.

(Менская акруга).

2-3 студзеня ў м. Лагойску адбылася раённая канфэрэнцыя асьветнікаў, на якую сабралася каля 70 чалавек.

Галоўныя пытаньні канфэрэнцыі: выхаваўчая праца школы, дапамога дзецям беднаты, удзел настаўніцтва ў справаздачнай і перавыбарчай кампаніі сельсаветаў і абгаварэньне калектыўнай умовы.

У дакладзе аб выхаваўчай працы школы адзначана, што настаўнікі ўтварылі ў школах шмат розных камісій, але карысьці ад іх відаць мала, бо вучні часта ня ведаюць, што ў гэтых камісіях трэба рабіць—настаўніцтва дрэнна кіруе імі. Апрача камісій у школах існуюць розныя гурткі, але і яны часта мала чаго даюць вучням.

Шмат увагі канфэрэнцыя аддала пытаньням інтэрнацыянальнага і антырэлігійнага выхаваньня.

Даклад аб дапамозе вучням беднаты рабіў райінспэктар т. Нарэйка.

У гэтай справе па раёну было напісана шмат абежнікаў, але зроблена вельмі мала.

На дапамогу школьнай беднаце было дадзена на раён 1200 р., сабрана па раёну 180 руб. На гэтыя сродкі было заказана 100 пар абутку і 120 штук вопраткі. На мясцох трэба складаць камісіі па дапамозе дзецям беднаты і зьбіраць сродкі сярод насельніцтва. У гэтай галіне большая частка школ ня справілася са сваёй задачай. Толькі пяць школ сабралі па 30-40 р. Ёсьць такія школы, якія сабралі ўсяго па некальки капеек.

Настаўніцтва не разгарнула належнай працы па абуджэньню грамадзкай думкі вакол пытаньня дапамогі вучням беднаты.

Даклад аб удзеле настаўніцтва ў справаздачнай і выбарчай кампаніі рабіў старшыня РВК т. Бушман.

Настаўніцтва ў большай частцы прымала актыўны ўдзел у справаздачнай кампаніі. Меншая частка трымалася пасыўна. Былі адзінкі, якія хісталіся і падпявалі кулаку.

Па пытаньні аб новай калектыўнай умове было шмат дробных спрэчак. Напрыклад, у калектыўнай умове пісалася і пішацца, што пэнсія павінна выдавацца паміж 20 і 25 кожнага месяца на месцы службы, але гэта ніколі ня выконвалася. За апошнія 2 месяцы РВК здаваў грошы на пошту і яны ішлі ў школы да 10-га наступнага месяца і яшчэ за перасылку адлічвалі каля аднаго рубля. За час адпачынку ў працягу 2-х летніх месяцаў пэнсія па калектыўнай умове павінна выдавацца ўперад за 2 месяцы, але РВК гэтага ня выконвае. Аплату за праезды на канфэрэнцыі выдае толькі ў трэцяй частцы. Ад харчаваньня на канфэрэнцыях зусім адмаўляецца. Кватэрныя грошы настаўнікам выдаюцца неакуратна, часта ў канцы году.

За апошнія гады калектыўную ўмову адміністрацыя не падпісвала і ня выконвала. Такое становішча дае адміністрацыі вялікую вольнасьць: яна можа на кожным кроку пускаць у ход свае бюракратычныя выкрутасы.

У бягучых справах выявілася, што некаторыя школы ня маюць ужо дроў. На тэхпрацаўнікоў даецца мала сродкаў, ад чаго школы будуць без належнага дагляду. На летнія месяцы зусім ня будзе давацца сродкаў на тэхпрацаўнікоў, ад гэтага маемасьць школ будзе зьнішчацца і гінуць.

Я. Сапрык.

Трэба падцягнуцца.

(Шклоўскі р., Магілеўшчына).

Са справаздачы культкамісіі мясцкому асьветнікаў раённай канфэрэнцыі відаць было значнае палепшаньне працы як самай культкамісіі, так і асьветнікаў раёну. Развінулася праца па палітадукацыі асьветацаў. Палітпытаньні прапрацоўваюцца на гуртках і індывідуальна.

Асабліва пільна вывучаецца «Азбука ленінізму» Кержанцова і «Палітэканомія» Любімава. З недахопаў гуртковай працы канфэрэнцыя адзначыла вялікі лік пытаньняў на адно пасяджэньне. Так, напрыклад, гурток пры Шклоўскай сямігодцы на адным пасяджэньні прапрацоўваў зараз усю палітэканомію і эканомпалітыку.

Упяршыню на гэтай канфэрэнцыі ўзьнята пытаньне аб папаўненьні палітычных ведаў настаўнікамі, якія скончылі ВНУ, бо яны ня ўцягнуты ў гурткі. Канфэрэнцыя раіць ім індывідуальна прапрацоўваць дысцыпліны, адпавядаючыя іх разьвіцьцю, але ні ў якім разе не стаяць на месцы.

Шмат гутарак выклікала пытаньне аб грамадзкай працы асьветацаў. Адзначана, што пераважная большасьць настаўнікаў уцягнута ў грамадзкую працу, упяршыню адзначан удзел у грамадзкай працы гарадзкога настаўніцтва. Аднак, не праводзілася інтэрнацыянальнае выхаваньне настаўніцтва, адзначан слабы ўдзел у асеньняй пасяўной кампаніі, адсутнасьць у некаторых настаўнікаў клясавае лініі ў часе кампаніі перавыбараў с-саветаў, мала ўвагі зьвернута на антырэлігійную працу.

У дакладзе райінспэктара адзначаюцца недахопы клясавага выхаваньня: ня ўсе дзеці беднаты прыняты ў школу, назіраецца „прымірэнчаства“ настаўніцтва са ўсімі групамі насельніцтва, чым, бязумоўна, затушоўваецца клясавасьць самога настаўніка.

Пры большасьці школ утвораны камітэты садзейнічаньня дзецям беднаты, якія сабралі сякія такія сродкі, але сувязь школы з бацькамі вельмі слабая.

Грамадзка-карысная праца школ ня мае пэўнай мэтавай устаноўкі і канкрэтнасьці.

Назіраюцца хібы ў беларусізацыі асьветнікаў. Напр., у школе і установах настаўнікі карыстаюцца беларускай мовай, а ў прыватнай гутарцы з сялянствам —расейскай, робячы такім чынам беларускую мову толькі афіцыйнай.

П. Мядзьведзеў.

Актыўныя пасывісты.

(Халопеніцкі раён, Меншчына).

31 сьнежня і 1 студзеня ў Халопенічах працавала раённая канфэрэнцыя працаўнікоў асьветы.

З агульнага ліку асьветнікаў раёну ў 70 чалавек на канфэрэнцыю з явілася ўсяго 30. Пасьля першых двух дакладаў некаторыя „актывісты“ пачалі пакрыху ўцякаць.

Ці вінаваты тут надыходзячыя каляды, ці што іншае—цяжка сказаць.

Канфэрэнцыя абгаварыла пытаньні міжнароднага становішча, заслухала даклад райінспэктара, аб перавыбарах саветаў і інш.

Але жыцьц[illegible] цікавае, відаць,—цікава не для ўсіх [illegible]

З дакладу райінспэктара высьветлілася што ў некаторых настаўнікаў вісяць абразы, ужываюцца ў школьнай працы і такія актыўныя мэтады, як дача вучням назваў «дура», «балван».

У сувязі з правядзеньнем справаздачна-перавыбарчай кампаніі саветаў была пастанова—на вакацыі не разьяжджацца, а некаторыя „актывісты“, загадзя падрыхтаваўшы фурманкі, паехалі хто куды.

Канфэрэнцыя даручыла раймясцкому павесьці выхаваўчую працу па ўзьняцьцю актыўнасьці сярод асьветнікаў, бо назіраюцца хранічныя ненаведваньні пленумаў сельсаветаў, сходаў сялян, асьветніцкіх канфэрэнцый, гурткоў і г. д.

А-к.

Асьвета за рубяжом.

Выхаваўчая справа ў Англіі.

У Англіі няма адзінай школьнай сыстэмы. Тут мы знаходзім тры катэгорыі школ: дзяржаўныя школы, невялікія прыватныя школы і так званыя грамадзкія школы і падрыхтоўчыя да іх.

Самая старая грамадзкая школа, Вінчэстэрская, была заснавана яшчэ ў 1382 годзе, а затым па не прыкладу такія-ж школы ўзьніклі і ў іншых мясцох.

Навучаньне ў дзяржаўных пачатковых, школах дармавое і прымусовае для ўзросту ад 5 да 14 гадоў. Дзеці ад 3 да 5 гадоў дапушчаюцца ў школу, але для іх наведваньне школы не абавязковае. На тэрыторыі Лёндану пачатковая дзяржаўная школа ахапляе 95 проц. дзяцей

Дзеці ад 11 гадоў могуць паступаць у другую ступень, або ў цэнтральныя школы, але ў другой ступені Лёндану толькі 40 процантаў вучняў, вытрымаўшых конкурсны экзамен, вучацца дарам. Школа другой ступені ахапляе моладзь ад 11 да 16 гадоў мае агульна-адукацыйны характар і падрыхтоўвае да унівэрсытэту.

Цэнтральныя дзяржаўныя школы, якія ўсё больш і больш растуць, маюць пэўны камэрцыйны або індустрыяльны ўхіл. Нармальны курс чатырохгадовы, прычым, апошні год аддаецца на прафэсыйную падрыхтоўку.

Унутранае жыцьцё ангельскай школы, узаемаадносіны паміж настаўнікаў і вучняў, мэтады выкладаньня, праграмы усё гэта знаходзіцца ў працэсе перараджэньня. Працэс гэты адбываецца марудна, ідзе з гушчаў самога настаўніцтва, бокам ад унівэрсытэту і афіцыйных кіраўнікаў народнай асьветы, якія праводзяць рэформу зьверху звычайна толькі тады, калі яна фактычна ўжо ажыцьцявіцца зьнізу.

Піанэрамі новага ў выхаваньні зьяўляюцца пачатковыя дзяржаўныя школы і некаторыя прыватныя. Прыватныя школы часам адыгрываюць ролю як бы дасьледчых станцый, у якіх дасьледуюцца новыя пэдагагічныя ідэі. Дзяржаўная школа ня можа займацца такімі досьледамі з прычыны яе залежнасьці, але, у выпадку ўдачы, навіну яна пераймае.

У Англіі зараз няма ніводнай школы, якая ў тэй або іншай меры не праводзіла-б Дальтон-плян, але цалкам яго мала хто прыняў. Ахвіліўшы плян уцалку, ангельскае настаўніцтва, аднак, амаль што пагалоўна карыстае прынцып індывідуальнай працы. У Англіі гэты індывідуальны мэтад нават больш папулярны, чымся на бацькаўшчыне Дальтон-пляну, у Паўн.-Амэрыканскіх Злучаных Штатах. Самі ангельцы тлумачаць гэта большым нахілам да індывідуалізму, чымся да калектыўнай або групавой працы. Аднак, некаторыя передавыя школы перайшлі і на групавую працу.

Глыбока ўкаранілася ў школы ўсіх тыпаў, нават і ў грамадзкія, ручная праца, навучаньне розным рамёслам, а там, дзе ёсьць магчымасьць мець пры школе фэрму, —і сельскай гаспадаркі. Але пры ўсім гэтым справай выхаваньня часта займаюцца людзі бяз усякай пэдагагічнай падрыхтоўкі. Старэйшыя ўнівэрсытэты Оксфорд і Кэмбрыдж—ня маюць катэдраў па пэдагогіцы. З прычыны нізкай аплаты, сярод мужчын зусім мала жадаючых ісьці ў настаўнікі.

Другое зло—гэта экзамены. У Англіі яны асабліва суровыя. Паміма іншых адмоўнасьцяў, экзамены вядуць да нездаровых спаборніцтваў, тады, як новая школа імкнецца замяніць канкурэнцыю сярод вучняў здаровым супрацоўніцтвам.

Новая школа агалашае поўную верацярпімасьць, роўнасьць усіх сэктаў і вераў. Аднак, з гэтага боку ў ангельскай школе можна заўважыць самыя разнастайныя супярэчнасьці—ад заяваў, што даная школа наогул ня мае дачыненьня да рэлігійнага жыцьця вучняў (такіх, разумецца, нязначная меншасьць) і да перанясеньня цэнтру ўсей школьнай працы ў касьцёл.

Новыя часы значна зьмякчылі дысцыпліну нават у грамадзкіх мужчынскіх школах, але ня гледзячы на гэта яшчэ і зараз ва ўсіх школах, асабліва ў мужчынскіх, шырока практыкуюцца фізычныя пакараньні вучняў.

Школа ў Нямеччыне.

Пад час нямецкай рэвалюцыі 1918 году школа там была праўменна кансэрватыўнай і рэакцыйнай. Чыноўнікі разам з прадстаўнікамі царквы карысталі школу ў справе падтрыманьня дзяржаўнага ладу. Навучаньню быў наладзен выразна рэлігійны ўхіл, а з пачатку імпэрыялістычнай вайны навучальны плян быў прасякнут махровым патрыятызмам. Школьная адміністрацыя пярэчыла нават самым нязначным рэформам, якія высоўвалі настаўнікі.

Разумецца, рэвалюцыя ў лістападзе месяце 1918 году не магла выклікаць рэформы школы ў сацыялістычным сэнсе, бо яна ня зьнішчыла капіталістычную грамаду. Барацьба рэвалюцыйнага пралетарыяту за аднатыповую сьвецкую рабочую школу і супроць прывілеяў заможных клясаў у набыцьці асьветы ня мела ў Нямеччыне посьпеху.

Прыняты ў далейшым так званы «Ваймарскі школьны кампраміс» зусім затрымлівае разьвіцьцё нямецкай дзяржаўнай школы. Ваймарскі кампраміс касуе прадбачанае канстытуцыяй аддзяленьне царквы ад дзяржавы і гэтым самым школы ад царквы. Згадзіўшыся на гэты кампраміс, нямецкая сацыял-дэмакратыя адмовілася ад утварэньня сьвецкай школы і ўступіла дамаганьням царквы і клерыкальна настроенай партыі цэнтру.

У дзяржаўных сьвецкіх школах закон божы зьяўляецца адной з абавязковых дысцыплін. Духавенству дадзена права рашаючага голасу пры абмеркаваньні навучальнага пляну і выхаваўчых прынцыпаў.

10 год, якія прайшлі з часу перавароту 1918 году, навочна даказалі, як блага адбіваюцца палітычныя кампрамісы на культурным жыцьці. У некаторых частках дзяржавы, і ў першую чаргу ў Баварыі, сьвецкія школы паступова скарачаліся, пакуль урэшце іхнае месца канчаткова заняла рэлігійная школа.

Школьны вучастак зьяўляецца часткай агульнага эканамічна-палітычнага фронту клясавай барацьбы. Для буржуазнай моладзі, а таксама і для часткі пралетарскай, сярэдняя школа стала праваднікам фашысцкага выхаваньня, а школа першай ступені, знаходзячыся ў руках духавенства, душыць клясавую самасьвядомасьць у масах рабочай моладзі. Але ўжо ў той час, калі правадыры сацыял-дэмакратыі падпісвалі недарэчны кампраміс у Ваймары, у самай гушчы рабочай клясы—у Рэйнска-Вэстфальскай прамысловай вобласьці актыўнае змаганьне за школу ішло зусім у іншым напрамку. Праз арганізацыю вольных школьных саюзаў і спосабам школьных забастовак рабочай клясе ўдалося, зусім не зьвяртаючыся да заканадаўства, дабіцца заснаваньня сьвецкіх агульна-адукацыйных курсаў; на практыцы гэта вылілася ў арганізацыю мясцовых сьвецкіх школ.

Тым часам вольныя школьныя саюзы пашырыліся амаль што па ўсёй краіне, і зараз пралетарыят змагаецца за адзіную сьвецкую школу ў дзяржаўным маштабе, не зьвяртаючыся да падтрыманьня з боку закону і не абапіраючыся на яго.

Бэрлінская школьная выстаўка.

Гэта выстаўка паказвае пераважна сучасную сыстэму нармальнай школы.

Ва ўсёй Нямеччыне (за выключэньнем Вюртэмбэргу) уся сыстэма афіцыйна адыйшла ад старой зубрыльнай школы і прыняла некаторыя элемэнты школы працоўнай. Але гэта сыстэма нават не даходзіць да пабудовы новых мэтадаў выкладаньня, трымаецца старога прынцыпу школьных клясаў, начальніцкага кіраўніцтва, прадметнага пляну і раскладу лекцый.

Выстаўку ладзіў пэдагагічны кангрэс, які засядаў у Бэрліне ў сярэдзіне мая і аб'яднаў 8.000 настаўнікаў і рэфарматараў нямецкай школы, з прадстаўнікамі 26 іншых дзяржаў.

Дэмакратызацыя былой калісьці арыстакратычнай культуры, скромнасьць, як мэта выхаваньня, дыялектычны працэс супярэчнасьцяў паміж «я» і «грамадой»—вось пышны букет праблемаў кангрэсу. Ніводзін з прамоўцаў не сказаў ніводнага слова пра канкрэтную, гістарычна узьнікшую грамаду, пра якую ідзе гутарка, пра індустрыяльную Нямеччыну.

Тое-ж самае і на выстаўцы. Выстаўлены былі пераважна дзіцячыя школьныя працы, паасобныя малюнкі і пісьмовыя працы. Відаць, што адбор рабілі па прынцыпу індывідуальнага спаборніцтва, праз адбор прац лепшых вучняў. Няма імкненьня знайсьці сацыялёгічна і псыхалёгічна цікавы сярэдні тып, наадварот—жадаюць вылучыць лепшага вучня.

Няма сапастаўленьня ранейшых і сучасных мэтадаў выкладаньня і іх дасягненьняў. Толькі па некалькіх прыкладах можна зразумець, што мэтад працоўнай школы ўзят у прынцып агульнага выкладаньня. Ні ў водным выпадку не паказан фактычны ход разьвіцьця дзіцяці, якое вучылася па мэтадах працоўнай школы.

Надта цікава практыкаваньне складаных мэтадаў дзеля прыстасаваньня розных калек да працы ў індустрыяльнай вытворчасьці.

Наогул-жа прадстаўнікі нямецкага саюзу настаўнікаў пад старшынствам міністра асьветы і духоўных спраў, сацыял-дэмакрата Сіверса, вызначылі асноўныя тэзісы выстаўкі, дзе асьцярожнае рэфарматарства зблытана з праявамі нэоімпэрыялістычнага нацыяналізму.

СПРАВА НАСТАЎНІЦЫ НІКІФАРАВАЙ.

Настаўніца Юравіцкай сямігодкі, Полацкага раёну т. Нікіфарава ўвосень 1928 году была незаконна зьнята з працы (гл. „Працаўнік Асьветы" №№ 15 і 17).

Пасьля мора валакіты справа т. Нікіфаравай трапіла ў бюро нагляду па працоўных справах пры полацкай акр. інспэкцыі працы. Бюро нагляду пастанавіла настаўніцу Нікіфараву аднавіць на яе ранейшай пасадзе. Аднак, Полацкі РВК не задаволіўся такой пастановай і падаў скаргу ў Наркампрацы Беларусі з просьбай скасаваць пастанову акруговага бюро нагляду.

Разгляд еўшы скаргу РВК. Наркампрацы не знайшоў ніякіх падстаў да скасаваньня пастановы бюро нагляду і пакінуў яе ў моцы, адхіліўшы хадайніцтва полацкага РВК.

Урэшце, мабыць, Полацкія бюрократы супакояцца і дадуць магчымасьць настаўніцы Нікіфаравай працаваць на яе ранейшай пасадзе.

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ.

Наконт звальненьняў і перакідак у Бабруйску.

У «Савецкай Беларусі» у №№ ад 9-га, 23-га і 2 -Х былі зьмешчаны заметкі: „Для пользы дела", «Групком абаранне настаўнікаў» і «Дайце добрага інспэктара».

Асноўным матывам гэтых заметак зьяўляецца нездаволеньне некаторых настаўнікаў звальненьнямі і перамяшчэньнямі па школах.

На падставе расьледваньня гэтых заметак, якое рабілася па нашай дырэктыве, справу неабходна разглядзець у двух напрамках: папершае. як недахоп і памылковым было тое, што з укамплектаваньнем школ інспэктарыят нарасьветы спазьніўся і замест таго, каб заняцца гэтай справай за 2-1 месяц раней да пачатку заняткаў, прарабіў такую працу перад самымі заняткамі. Таксама на працягу году не рабілася ніякіх заўваг аб працы таго ці іншага настаўніка і яго недахопах і таму толькі ў часе ўкамплектаваньня, пры вырашэньні пытаньняў перакідак ці звальненьня некаторых і чужых нам асоб пачалі абароноўваць іх матар'ял, але зрабілі гэта пасьпяхова і пэўнела.

Падругое, чым не бходна тлумачыць праведзеныя перакідкі ці звальненьні. Прычыны былі наступныя: Галоўнае, гэта тое, што ў некаторых школах Бабруйску, як, напрыклад, у 3-й школе, сабраліся «былыя» людзі, чужыя савецкай уладзе, якія не адпавядалі працы па выхаваньню вучняў. Так, у гэтай школе лічыліся настаўнікамі: дзьве дачкі статскага генэрала, адна—жонка расстрэлянага белагвардзейца, адзін—былы дваранін і старшыня царкоўнага савету, адзін—былы дырэктар гімназіі. Гэтае „гняздо былых" узяло ў свае рукі выхаваньне вучняў і праводзіла варожую нам справу. Гэта яна аказалася ў апошні час, а іменна, калі быў зволен настаўнік гэтай школы Корбут (з дваранін). Тады вучні арганізавалі нешта накшталт „бунту", выкідвалі контр-рэвалюцыйныя лёзунгі, як «Да здравствует Корбут», «Не нужно нам советской школы» і інш. І цяпер яшчэ адпаведным грамадзкім арганізацыям прыходзіцца займацца справай ліквідацыі астаткаў гэтай справы.

Такім чынам, неадпаведнасьць некаторых настаўнікаў запатрабаваньням савецкай школы і было галоўнай прычынай перакідак і звальненьняў.

Былі некаторыя і іншыя прычыны, як недастатковая педагагічная падрыхтоўка, перагрузка і інш. Прычым перакідкі настаўнікаў у большасьці не адбіліся на іх зарплаце.

Няправільным быў толькі перавод настаўніка Валькоўскага, але ён адноўлен на сваёй ранейшай працы.

У выніку ўсёй гэтай справы дадзены ўказаньні інспэктарыяту гарадзкіх школ аб лепшай арганізацыі ў будучым справа ўкамплектаваньня.

Што-ж датыча закранутых у адной заметцы фа таў прыёму на працу настаўніцамі, жонак інспэктара нарасьветы і сакратара гаркому КП(б)Б дык яны прыняты не па пратэкцыі, а як настаўніцы, працаваўшыя і раней і маючыя права на працу.

Старшыня Бабруйскага АКК КП(б)Б ЗЕЛЯНКОЎСКІ.

З лістоў.

— Настаўніца Жавінецкай школы (Глускі р., Бабруйшчыны) Марцючэнка ані не выяўляе сябе ў грамадзкай працы. У падрыхтоўчай працы да перавыбараў савету яна таксама не дапамагае, ня гледзячы на запрашэньні з боку актыву вёскі.

— У Капыльскім раёне (Меншчына) ёсьць 75 школ, з якіх 65 маюць уласныя будынкі. У 1927 г. у чатырох вялікіх вёсках пачата пабудова новых двухкамплектных школ. У раёне ёсьць тры сямігодкі. Асьвета ў раёне расьце з кожным годам.

— Сёмкава Гарадзецкая хата-чытальня (Мен акр.) заўсёды на замку. Радыё не працуе. Загадчык Лукашка нават у 10-ую гадавіну БССР не адчыніў хату-чытальню. Адзіны прытулак для моладзі—куток цараб на при нардоме.

— Настаўнікі Хатлянскага сельсавету (Вузьдзенскі р., Мен. акр.) як летась, так і сёлета палец аб палец ня ўдарылі дзеля узьняцьця сваёй кваліфікацыі, спасылаючыся на хваробу. Гурток самаадукацыі не працуе. Аднак-жа, гэта хвароба не пашкодзіла ім аж два месяцы гуляць разам у настаўніка Я. Лявевіча. Ачаўлівую ініцыятыву ў гэтай справе выказалі выявіў загадчык Хатлянскай хаты-чытальні Пікановіч.

— Інтэрнат Бягомльскай сямігодкі (Менск. акр.) зьмяшчаўся ў казарме вайсковага вучпункту. Каб даць вучням належнае памяшканьне, выселілі страхагенства з прыватны будынак, а яго памяшканьне, адрамантавалі пад інтэрнат. Аднак, гэта памяшканьне пасьля рамонту заняў сабе пад кватэру старшыня РВК Русак.

ХРОНІКА.

ДЭТАЛІЗАВАНЫЯ ПРАГРАМЫ ДЛЯ ПЭДТЭХНІКУМУ ДОМА.

Мэтадком Наркамасьветы вырашыў скласьці дэталізаваныя праграмы для пэдтэхнікуму дома на роднай мовы, літаратуры, грамадазнаўчаму цыклю, неарганічнай прыродзе, педагагічнаму цыклю і асновах савецкай працоўнай школы. Пры складаньні дэталізаваных праграм мэтадком мае на ўвазе наблізіць іх да 1-2 падручнікаў.

ПРАВЕРКА ЎДЗЕЛУ АСЬВЕТНІКАЎ У ПЕРАВЫБАРЧАЙ КАМПАНІІ.

У Вульскім раёне, Полеччына, райвыканком затрымоўвае выплату пэнсіі настаўнікам на досыць вялікі тэрмін. Цэнтр. праўленьне прапасьветы камандыравала для ўрэгуляваньня гэтага пытаньня ЦЦ тав. Платуна.

Разам з гэтым тав. Платуну даручана правесьці праверку ўдзелу асьветнікаў у справаздачна-перавыбарчай кампаніі.

Палажэньне пра Пэдфак дома.

На адным з апошніх пасяджэньняў калегіі Наркамасьветы было зацьверджана палажэньне аб Пэдфаку дома.

Пэдфак дома мае мэтай даць магчымасьць падвысіць кваліфікацыю тым настаўнікам, якія зараз працуюць у школах і ня маюць магчымасьці вучыцца у БДУ. Пэдфак дома заснаўваецца пры пэдфаку БДУ і уваходзіць у склад апошняга. Максымальны тэрмін навучаньня на Пэдфаку дома ўстаноўлен у 6 год. Асобы, якія яго скончаць, будуць мець усе правы, якія атрымоўваюць скончыўшыя пэдфак БДУ.

У бягучым навучальным годзе Пэдфак дома заснаўваецца у складзе літаратурналінгвістычнага і сацыяльна-гістарычнага аддзяленьняў. У аснову Пэдфаку дома кладу ца навучальны плян і праграмы пэдфаку БДУ, якія дапасоўваюцца да ўмоў і характару працы Пэдфаку дома. Агульнае кіраўніцтва апошнім ускладзена на дэканат пэдфаку БДУ. Для бліжэйшага і непасрэднага кіраўніцтва ўсёй працай Пэдфаку дома ўстаноўлена пасада загадчыка навучальнай часткай, які ўваходзіць у склад дэканату пэдфаку БДУ з правам пастаноўчага голасу па ўсіх пытаньнях Пэдфаку дома.

Наша перапіска.

Г. Ш Шклоў. Аб тым, што павінна зрабіць школа да 5-й гадавіны сьмерці Леніна, трэба было пісаць трохі раней.

А. СЯДЗЕЛЬНІКУ. Т р ускі р. Ваш ліст пераслалі ў Наркамасьветы на расьледваньне.

ПАКРЫЎДЖАНАМУ. Наконт вашага допісу «Ня мер настаўніка абывацельскім аршынам» Менскі Белпэдтэхнікум тлумачыць, што наогул д еці настаўнікаў сёлета больш забясьпечаны стыпэндыямі, чымся летась. Толькі студ. Шыдлоўскаму зьнята палова стыпэндыі, бо яго бацька, апрача настаўніцкай пэнсіі, мае гаспадарку, якая нават абкладаецца падаткам.

НАСТАЎНІКУ. Буда-Кош. р., Гом. акр. Аб зімовым перапынку ў школах трэба было напісаць крыху раней. З другога боку, вам здаецца, што павеламленьне акр. аддзелу нар. асьветы праз друк трэба лічыць афіцыйным.

Друкарня Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва. Галоўлітбел № 302.